

פודקסט "הכלה למעשה"

מבית היוצר של אגף א לחינוך יסודי

מוריה טלמור משוחחת עם ד"ר נעמה צורן אודות חשיבות האמונה בכל תלמיד

תשע"ד - 2024

הערה:

קובץ זה כולל תמלול מלא של הפרק.

התמלול נעשה באמצעות בינה מלאכותית, ונעשו תיקונים בהתאם לצורך. עדיין ייתכנו טעויות כתיב / לשון במהלך התמלול

פתיח

מה אנחנו יודעים על דור האלפא?

אני מורה או יועץ ופסיכולוג.

למה צריך להוריד את המען בשיעורים?

פסיכופדגוגיה. מה זה אומר?

למה ההטרוגניות זה דבר חשוב?

מוריה

שלום, ברוכות וברוכים הבאים להסכת החלה למעשה.

שמי מוריה טלמור, אני חלק מצוות האגף לחינוך יסודי במשרד החינוך, ועוסקת בקידום פדגוגיה מכילה בכיתה ההטרוגנית.

בכל פרק אני מראיית מומחה או מומחית בתחום, וביחד אנחנו מתרגמים תפיסות עולם לפרקטיקות. והפעם נדבר על אמון במסוגלות של התלמיד, נבין מהי פדגוגיה של יחסים, אילו דימויים מופעלים אצל המורים בפגישה עם הילדים, ואיך כל זה קשור לעיר איטלקית בשם רג'ו אמיליה.

חסר כאן הסיפור של רונה

זאת רונה, מורת השילוב שלי מכיתה ד'.

מוריה

נעמה, מה את אומרת על הסיפור של רונה?

נעמה
אני כבר אוהבת את לי.

מוריה
גם אני.

נעמה
הדוגמה הזאת בדיוק מבחישה מה זה אומר דימוי.
מה זה אומר איזה דימוי יש לי, כהורה, כמורה, כאדם, על ילדים וילדות.
אני המורה, הלכתי לפי הפרוטוקול. עשיתי אבחון לילדה, עכשיו אני צריכה להתקן את ההורים.
בתפיסה שרואה את הלומד כמסוגל, הלומדת, בעצם אני רואה בלומדת שותפה שלי. נכון, עשיתי לה אבחון, עכשיו
אני לוקחת אותה יחד איתי, אל ההורים. קודם אני עושה איתה איזשהו תהליך, ואחר כך הולכים אל ההורים.
וזה אומר שיש לי, מה שנקרא, דימוי של אדם יכול.

מוריה
אז מצטרפת אל"י היום דוקטור נעמה צורן, יועצת למערכות חינוכיות בישראל ובארצות הברית, ונציגת גישת רג'ו
אימיליה בישראל.
שלום נעמה.

נעמה
היי, בוקר טוב.
מוריה
אז מה הסיפור של העיר הזאת רג'ו אימיליה, ואיך הם קשורים לחינוך?

נעמה
הסיפור הוא של היו היה.
היו הייתה עיר באיטליה, שלאחר מלחמת העולם השנייה, קבוצת הורים התיישבה, ובדיונים ביניהם הם החליטו
שלאחר כל תקופת המלחמה וכל מה שקרה, הם רוצים ליצור לילדים שלהם עתיד טוב יותר.
העיר הזאת חברה לאדם עם חזון יוצא דופן בשם לוריס מלאגוצ'י. הוא הגיע אליהם, כי הוא שמע על הקבוצה
הזאת, והוא אמר, אני רוצה לחבור אליכם. מה אני יכול לעזור? אז הם אמרו לו, אנחנו מאוד עסוקים בענייני רשות
וכל מה שצריך כדי לקבל מבנה. ואתה תהיה עם הילדים. אז הוא אמר, טוב, אז אני, בתקופה הראשונה אני אלמד
מהילדים. וזאת הגישה. לוריס מלאגוצ'י האמין שחינוך לא גר על אולימפוס, החינוך קשור לתרבות של המקום שבו
הוא נמצא, ובעצם חינוך זה עבודה משותפת של כל הקהילה. זה לא, אני אפתח גן לילדים, בית ספר טוב, לגילאים
הגבוהים יותר, אלא בעצם אני רוצה ליצור מה שנקרא היום עיר מחנכת, ובעצם שכל אזרח ואזרחית שנמצאים
בעיר הזאת, לא משנה מהו גילם, ירגישו שהם שותפים באיזו עיר אנחנו רוצים להיות ואיזה אנשים אנחנו רוצים
לגדל.

מוריה
מה זה אומר ללמוד מהילדים, למה הוא התכוון?

נעמה
אנחנו בדרך כלל מגיעים עם המון ביטחון עצמי.
אה, אני מקבלת כיתה א' השנה. אה, יופי. עשיתי כבר שלוש פעמים כיתה א', מה עוד יש לי לדעת?
ברג'ו אימיליה זה הפוך. עשיתי שלוש שנים כיתה א', בוא נראה איזה ידע יש לי עד היום, ו... מה השערות שלי על

דברים שאני עדיין לא יודעת על ילדים שעולים לאלף.
אני לא יכולה להיכנס לאלף כשאני יודעת הכל על ילדים שנכנסים לאלף, כי אז אני לא אפגוש את מי שבאמת נכנס השנה.

מוריה
כלומר, את מדברת כאן על מערכת יחסים.

נעמה
לגמרי זה לא מכיל ומוכל, אלא מערכת יחסים. ותוך מערכת היחסים, כל המערכת היא מכילה, כולם מוכלים, זה לא ש... אה...כן, יש לי בכיתה שלושה ילדים מוכלים.אנחנו כולנו מכילים וכולנו מוכלים.

מוריה
ומה זה דורש מהמורה בראש ובראשונה?
כשהוא פוגש ילדים והוא מגיע ואומר, אני עשיתי, כמו שאמרת, חנכתי שלוש שנים את כיתה א', עכשיו אני באה ללמוד מהילדים, זה דורש ממנו, לפי איך שאני רואה את זה, הרבה מאוד אמון בהם.
קודם כל, דבר ראשון, זה... הילדים שיעמדו על הסף בראשון לספטמבר, על סף דלת הכיתה שלי, אנחנו שותפים, נגיד, לשנה או לשנתיים, תלוי איפה אנחנו עובדים.

עכשיו, מה זה אומר שיש לי שותפים? זה אומר שאני צריכה בעצם ללמוד להכיר אותם עוד לפני הראשון לספטמבר. לא להיות במצב ש... באתי היום, הכנתי קלפים נהדרים, משחק יופי, אחר כך נצא, אחר כך נחזור. לא. אני בעצם צריכה לעשות איזושהי מצעדים שיתחילו לעשות גשר עם השותפים שלי, ובעצם כשהם יגיעו, הם יראו במקום משהו ששמעתי מהם, שהבאתי מהם.
עכשיו, אם אנחנו מדברים כבר על מקום שעובד, אז בעצם, אני בונה בונה יחסים עם הגן לאורך כל השנה. אבל במאי יוני, בעצם, אני מתחילה לעשות תהליכים גם עם הילדים שלי, שעכשיו נגיד הם באלף או בבית, או בגימל, לא משנה. וגם עם אלה שצריכים להיכנס, ובעצם עושה דבר כזה. עם התלמידים של בית הספר, נגיד אני לוקחת ילדים שסיימו עכשיו א' ואני אומרת להם, תשמעו, אתם עכשיו סיימתם א'. עוד מעט ייכנסו פה ילדים חדשים.ממה שאתם הבנתם השנה הזאת, מה לפי דעתכם הכי חשוב שהם ידעו? שכשהם יגיעו ב כבר יהיה להם בתיק משהו שהם יודעים אותו. ואז הם מכילים. כי בעצם משתמשים בידע שיש להם ונותנים אותו למישהו שצריך אותו.

מוריה
לזה את קוראת פדגוגיה של יחסים?

נעמה
כן. פדגוגיה של יחסים זה מושג מדהים שטבע לוריס מלאגוצי.
עכשיו זה...

כזה דבר.כשאומרים פדגוגיה של יחסים, כולנו חושבים על יחסים בין-אישיים. נכון. זה טריוויאלי.
אבל ברג'ו אמיליה זאת מטרייה. ויש לה ארבעה שדות. כל השדות נפגשים. בגלל זה זה פדגוגיה של יחסים.
אז השדה הראשון זה יחסים בין-אישיים ותוך-אישיים. זאת אומרת, כל מה שיש בתוכי, וכל מה שאני עם אחרים, מביא אל האם אחרים. שלושת הממדים הנוספים שקשורים לחלק הראשון, של בין אישי ותוך אישי, הם יחסים עם הסביבה החינוכית הפיזית. יחסים עם תכנים ויחסים עם ההקשר. זאת אומרת, מי הם הילדים והילדות שמגיעים אליי, אל בית הספר שלנו? זה ההקשר.

עכשיו, בעצם בתוך החיים של הכיתה, בתוך כל מה שאני עושה בתוך הכיתה, בעצם כל הזמן אני שואלת את עצמי, זה בעצם לקום כל בוקר ולשאול את עצמי, איזה יחסים אני רוצה ליצור עם?
עכשיו, זה עם הכיתה שלי, עם השכבה שלי, עם הילדה הזאת והזאת, עם הילד הזה והזה, עם ההורים של...

זאת אומרת, זה לא משהו שיושבים בתחילת שנה בישיבת צוות, מחליטים, ואז זהו, סגרנו, זה תלוי על הקיר מאוד מאוד יפה. לא. זה משהו שאתה חי אותו, ולמעשה, האירועים של היום בעצם מזינים אותי למה יהיה מחר. זה דורש מהמורה המון. אני אענה שזה לא עניין של המון או לא המון. זה עניין של אתיקה. זאת אומרת, אני, נעמת צורן, מחנכת כיתה ד' כשאני נמצאת בתוך הכיתה שלי, מה חשוב לי? מה חשוב לי? חשוב לי... וואו, היום זה פרק קו ג' בספר במדבר. או, כן, חשוב לי ספר במדבר, אבל, אם נכנסתי עכשיו אחרי ההפסקה, ועכשיו רצות פנימה ארבע ילדות, אחת מהן בוכה, ושלושה אומרות לי, לא עשינו כלום, לא עשינו כלום, אז אני לא עוברת לפרק ה אני לא יכולה לעבור לתוכן, כאשר התוכן, התוכן, בהי הידיעה, זה האירוע שקרה כאן. אני לא אומרת שאני צריכה להקדיש את כל השיעור לזה.

מוריה

אנחנו הרבה פעמים אומרים שכל מה שאת אומרת עכשיו, אני לא המשגתי את זה ממושג של פדגוגיה של יחסים, אבל כל החלק הזה, הבין אישי והתוך אישי ושימת דגש גם על תהליכי הלמידה של הילדים, זה לא עבודה נוספת, זאת העבודה עצמה.

ואיך כל זה מתקשר למושג שקראתי אצלך שנקרא הילד כאזרח?

נעמה

לוריס מנלגוצי טען שילדים נולדים כאזרחים ואזרחיות שווים, בעלי זכויות ובעלי זכויות. נקודה.

מוריה

זה מאד מזכיר את יאנוש קורוצ'ק.

נעמה

כן, מאוד. ואחר כך פעם אחת אני עשיתי כנס, שהבאתי מדריכות פדגוגיות מרג'ו אמיליה, על הלגאסי של מלאגוצי וקורוצ'ק. על ילד כאזרח. בעל ובר זכויות. הזכות הראשונה כמובן זה האומניות, והזכות השנייה, חינוך איכותי מלידה.

כאשר הבסיס הוא שהאחריות שלי כמחנכת, כמנהלת, כמשרד חינוך, זה בעצם ליצור את התנאים האופטימליים שבתוכם כל אחד ואחת יוכלו לממש כמובן את עצמם, וירגישו שרואים אותם ושומעים אותם כחלק מהארגון הזה שנקרא בית ספר. וקהילה. וקהילה.

מוריה

כלומר, התפיסה של מהות הלמידה על פי שיטת רג'ו אמיליה,

היא מזווית טיפה שונה, אני צודקת.

אתם לא ממשיגים ללמידה, כמו שאמרת, רק לספר במדבר, אלא ללמידה יש מטרייה הרבה יותר רחבה של הסתכלות.

נעמה

אז להרגעת כל השומעים והשומעות, יש תוכנית לימודים ופועלים לפי תוכנית הלימודים. אבל היופי ברג'ו ימיליה זה שהם אומרים ככה, שחיי היומיום הם בעצמם תוכנית לימודים. כי כמעט לכל דבר שקורה, אני יכולה, כמובן עם הנחיה וכולי וכולי, כן? אני יכולה להכניס את התכנים, אוקיי, שרשומים לי בחוברת שלי, אני לא יודעת מה. אני אתן לך דוגמה, אוקיי?

מוריה

נהדה.

נעמה

באחד בתי הספר שעבדתי, ילדים וילדות תכינו לקראת סוף שנה, זה היה איזשהו קיר עם ציור מאוד מאוד מאוד מאוד מאוד מאוד על זה. וזה היה חלק מההצגה שתהיה באותו אזור, וקבוצה שלמה של ילדים וילדות עבדו על זה. יום לפני האירוע, כשהציור כמעט כבר מושלם, מושלם, מושלם. קרה משהו. למחרת בבוקר, ביום ההצגה, הגיעו וראו שמישהו עשה על כל הציור גרפיטי. מצלצלת לי אחת המורות, אמרת לי, למה קרה ככה וככה? טוב, הבנות שעשו את הציור בצער ובכי וזה, ורוצים להשעות את הילדים, לא יודעים בדיוק מי, אבל רוצים להשעות איזושהי קבוצת ילדים ו... אגב, זה הפתרון, כן? להשעות.

תלך. שזה בניגוד לכל מה שאנחנו מביאים פה כדימיו של מסוגלות וכולי. ואני אמרתי לה, תשמעי, אנחנו הולכים עכשיו לעשות דבר כזה. הקבוצה הזאת שמחליטים... תבקשים מהמנהל שיחכה רגע עם ההשעיה. את הולכת לעשות לנו תהליך כזה. זה מישהי שלומדת איתי והולכת איתי הרבה שנים. את לא מתחילה בשום פנים ואופן במה עשיתם, ומדוע, ותראו איזה ציור, וכל המונולוג... הידוע. בלתי רלוונטי בעליל. את אומרת להם דבר כזה. אתם יודעים איך קוראים למה שאתם עשיתם? יש לזה שם. כמובן שהם ידעו, זה... אז מישהו אמר, גרפיטי. אז היא אמרה להם, מה זה גרפיטי? אז הם התחילו לדבר. זאת אומרת, ככה הנחיתי אותה. את הולכת קודם כל, את פותחת תמה. אין מה להגיד להם למה עשיתם. הם עשו את זה כי הם רוצים להיראות ולהישמע. אז אין לי מה להגיד להם עכשיו, אתם יודעים שזה לא יפה. נהדר. אז היא עברה איתם את השלב הזה של מה זה גרפיטי, והתחילו לקרוא שם גם פתחו מחשב וכולי, ובעצם בתוך מה שהם קראו היה את הדבר הזה שאתה רוצה להעביר מסר. אז היא אמרה להם, מה רציתם להעביר? תקשיבי, אני עכשיו מתרגשת לספר לך את זה. מה שקרה שם בקבוצה זה אין לתאר. קודם כול, היא חזרה הביתה, היא בכתה, היא אמרה לי, מה שאני שמעתי מהם, מה הם רצו לספר, זה היה את... זה היה את כל מה שהם כל הזמן שומעים, אתם לא, אתם לא, אתם לא... והם אמרו לה, כל הזמן הורים לנו, אנחנו לא. ורצינו להראות שאנחנו כן,

מוריה

זה... מקסים, דוגמא נהדרת.

נעמה

רגע, ורק אני אסיים ממש בקטנה, שבעצם חזרנו, הבאנו אותם לשבת עם הבנות, ואת התיקון עשו כולם. תיקנו את כל הקיר.

מוריה

מקסים.

אני רוצה להתחבר לאיש חינוך נוסף, דיברנו גם על קורצ'ק, אבל אני רוצה לדבר על איש חינוך נוסף מהתקופה האחרונה, ממדינה אחרת, מהודו, סוגטה מיטרה, אני בטוחה שאת מכירה את השם, אותו איש חינוך שהשאיר מחשב בקיר, והילדים למדו לתפעל אותו, אפילו לתכנת, לבד, הם לא הכירו מחשב בכלל קודם. האם מלגוצ'י. ומיטרה מדברים באותה שפה חינוכית?

נעמה

במקום מסוים כן.

זה בדיוק מתחבר לי ליצירת התנאים האופטימליים.

הסביבות החינוכיות שאליהן נכנסים ילדים וילדות בכל הגילאים, ממעונות היום ועד התיכונים, הן עשירות, מאתגרות, ובעצם, הופכות אותך לחוקר ברגע שנכנסת. ופה אני רואה את הדמיון. כל הלמידה ברג'ו ימיליה היא למידת חקר. הכל.

פשוט חוקרים. שהו אחר כך לא מעניין אותם, את המבוגרים. יחסים חברתיים, זה חקר. תכנים בכל המקצועות, זה חקר. אני אספר לך, בזמן הקורונה, הם עשו דברים בקורונה שאף אחד בעולם לא עשה. בתקופת הקורונה, הפהחליטו להוציא סלוגן, שאמר, כל העיר היא בית ספר. הם פנו ל-20 מקומות בעיר, מוזיאונים, חנויות, ספריות. שאלו מי מוכן לתת חלק מהמקום, כדי שהוא לא יוכל לעשות שם קפסולה. כדי שכולם ילמדו, ברגע שנחזור, שכולם ילמדו. לא היה מקום אחד בעיר שאמר לא. כל העיר הפכה להיות מקומות למידה. אני רק אומר לך שסביבות הלמידה לא נראו נגיד, שולחנות מפלסטיק וכמה כיסאות, ושבהם ישבו ילדים בקפסולה. לא. אלא בכל מקום השקיעו... עכשיו, מה קרה? ילדים שנגיד הלכו למוזיאון, זה היה היעד שבית הספר שלהם קיבל. בעצם מה שקרה שם, שאנשי המוזיאון ראו את זה בתור... אפורטיוניטי, בעצם, לחבר ילדים למוזיאון.

מוריה

אני אספר שבדרך לכאן שמעתי ברדיו הסכת אחר, שדיבר על החינוך שהשתנה באנגליה בעקבות מלחמת העולם השנייה, כשהילדים פונו לכפרים, ושם היה צריך למצוא להם מסגרות חינוך, כי היה פיצוץ אוכלוסין בבתי הספר. ומשם התחיל תהליך שמזכיר לי קצת את הנושא הזה, ואני חושבת שהוא לא הומשג בצורה הזאת. אבל אני רוצה...להמשיך ולדבר על המטרה העיקרית שאליה התכנסנו, וזה נושא של תחושת המסוגלות של התלמיד. אפשר גם לדבר על תחושת המסוגלות של המורה, אבל אני מתמקדת רגע בתחושת המסוגלות של התלמיד. איך כל מה שתיארת עכשיו משפיע על תחושת המסוגלות של התלמיד, ומה אפשר ללמוד מזה?

נעמה

קודם כל, היעד המרכזי שלנו, מרגע לדתו של תינוק ותינוקת, כהורים וכמחנכים, אנחנו רוצים לגדל אדם, שהסנס אופ סלף שלו, הדימוי הפנימי העצמי, יהיה איתן. נקודה. זו המשימה ההתפתחותית החשובה ביותר. עכשיו, כדי ליצור סנס אופ סלף איתן, בעצם אני צריכה קודם כול להזין. להזין באיתותים ממני, ממני כחברה, בין אם אני ההורה או המחנך, איתותים שאני רואה אותך כיכולה. לא משנה באיזה תנאים התפתחותיים, חברתיים, תרבותיים, את גדלה. עכשיו, ילד וילדה שגדלים בסביבה שמאפשרת להם לנסות ללכת טיפה מעבר למה כתוב בספר, בגיל הזה או בכיתה הזאת, ופותחת להם גם את גבולות הכיתה. שאני מרגישה שאני יכולה באמת לאפשר להם ללכת להיות נגיד בשיעור מסוים בכיתה יותר גבוהה, כי הם ירוויחו שם משהו. בעצם מה שאני בונה זה את המי אני.

ברגע שאני בונה את המי אני, והמי אני הוא אני אדם שיש לו קול, יש לו זכות להשמיע את הקול שלו או שלה, וגם אם הקול שלי כרגע לא יהיה מותאם, יהיה מישהו שיוכל להבין את זה, או להבין אותי, או לפחות... לשאול אותי מה רציתי להגיד. לכן אני רואה חשיבות עצומה. עצומה. בעבודה עם מחנכים ומחנכות, על מה זה מסוגלות. מסוגלות זה רק... זה לא רק כמה תפתרי במבחן. זה לא זה. זה כמובן מאוד מאוד חשוב, אני חס וחלילה לא מקל הראש. אבל כדי שאני אוכל לענות במבחן, אני צריכה להיכנס כשאני יודעת בתוכי שאני יכולה, וכשאני מסתכלת על מי שהיא איתי, שלא יהיה לו סימן שאלה על הפנים, אם התכוננת או לא התכוננת, אם את מוכנה או לא מוכנה וכולי.

מוריה

ואת זה בונים מלידה.

נעמה

מלידה, בדיוק. בבית הספר זה מאוחר מדי. גם בגן זה לפעמים מאוחר מדי.

מוריה

אני מקווה שלא מאוחר מדי, שלא ניתן לתקן.

נעמה

לא, כמובן שאפשר. בגלל זה אנחנו פה. אבל זה נכון? המטאפורה הזאת, שהיא לא מטאפורה, היא אמת צרופה. בשנייה שנכנסנו, אני רוצה לדעת שמי שמקבל אותי רואה בשותפה. נקודה.

מוריה

אני רוצה לנסות ולסכם עבור עצמי את מה שאת אומרת כאן, ולראות אם הבנתי נכון. מסוגלות זה לא משהו שלומדים בשיעור אחד, זה לא עכשיו אני עושה שיחה אישית עם הילד ואני מכניסה לו מוטיבציה ואני אומרת לו, אתה מסוגל ואתה יכול. מסוגלות זה כל מה שאני עושה באינטראקציה שלי עם התלמיד, וכל מה שהתלמיד עושה באינטראקציה שלו עם חברים, עם הורים, להורים יש כמובן חלק מאוד משמעותי כאן. כל פעולה שאני עושה, כל משימה שאני נותנת, כל הגישה שלי בלמידה עם הילד, היא זאת שבונה את המסוגלות של התלמיד.

נעמה

לגמרי.

מוריה

מעולה.

אז אני חושבת שזה הזמן לשמוע קול נוסף.

קול מהשטח

זאת מרתה, מדריכת הכלה.

מוריה

המון שאלות, אבל מה את אומרת? האם אנחנו נולדים עם תפיסה של מסוגלות, ובית ספר מפחית את אותה תפיסה? האם אפשר לעשות משהו אחר?

נעמה

אני חושבת שכולנו נולדים, מלגוצ'י קרא לזה עם 100 שפות. הילד נולד עם 100 שפות ועוד 100 ועוד 100 ועוד 100. זו המטאפורה לכלל הדיספוזיציות והיכולות וה... כל המנעד שבעצם הוא נמצא אצלנו. בעצם עכשיו הכל תלוי את מי הוא יפגוש, מתי, איך וכולי. אני חושבת שאנחנו חייבים להשקיע במתן ידע הרבה יותר עכשווי ופרוגרסיבי, במחנכים ובמחנכות שעובדים בכל הגילאים, כי הרבה פעמים לכאורה המסר המסוגלות יורד, כי אני, המורה, לא הבנתי מה אני רואה. ראיתי התנהגות, לא ראיתי את הילד. אז אני פוגשת התנהגות, וכשאני פוגשת התנהגות, אז אני יוצרת אותה. עכשיו, זאת העבודה שאני עושה. עם אנשים שעובדים בכל הגילאים. בעצם מה שקרה, עכשיו בואו נראה את האדם שהיה בתוך הסיטואציה. אני צריכה לראות תמיד את ההתנהגות כשאלה. כל מערך ההתנהגויות האנושי, הן בעצם שאלות שיש לה מתנהג, נגיד בעולם המלל הוא לא מצליח להביא את זה, והוא מביא את זה בעולם ההתנהגות.

מוריה

איך הופכים את זה לשיטה בית ספרית? אני יכולה לדמיין את המורה הבודדת, אבל אם אנחנו רוצים לעשות איזושהי השפעה רחבה יותר, מה צריך לעשות כדי שזה יהפוך להיות שפה בית ספרית?

נעמה

הנחיה. תראי, אני עובדת גם עם יועצים ויועצות. זה למשל נתיב בבית ספר, שיכול מאוד מאוד לחזק ולתרום את כל מה שדיברנו היום. אני חושבת שכדי שזה יהפוך להיות משהו שהוא חלק מתרבות המקום, בעצם אנחנו צריכים

לתת מקום הרבה לשיח, שיח מעגלי כזה, צוותי, שכבתי, בית ספרי, שבעצם אליו נוכל להביא את כל מה שקורה, ובעצם לפענח אותו בדרכים שונות.

מוריה

לייצר את בית הספר כקהילת למידה.

נעמה

בדיוק.

אני מאמינה בדבר כזה. כולנו, כל מי שבחר בעצם בעולם החינוך, הטיפול, הסיוע, כולנו רוצים לגדל אדם יכול. אין אדם שבחר בתחומים האלה ולא רוצה לעשות את זה. אנחנו צריכים לתת יותר ויותר כלים, אבל לא כלים שזה מתאים לסיטואציה הזאת. בזה תשתמשי, זה משחק נהדר לכך וכך.

מוריה

זה לא מתכון.

נעמה

זה לא.

מוריה

אז מה כן?

מה הכלים שכן את מדברת עליהם?

נעמה

אני נותנת את כלי החשיבה. זאת אומרת, נגיד, יש לי קבוצות למידה. אני תמיד מבססת אותם על דוגמאות מהשטח. ובעצם אני עושה את אותו תהליך שעשיתי בגרפיטי, קודם כל, אני מתחילה במקום כזה. מה שקרה, קרה עם כל מי שהיה שם. זה לא רק... אני אמרתי לך משהו לא יפה. לא, אם היו עוד ארבעה צופים, חמישתנו היינו בסיטואציה.

מוריה

זה חלק מההקשר במובן מסוים.

נעמה

בדיוק. עכשיו, אי אפשר לטפל בלי שכל מי שהיה נמצא בשיח. זה אחד. זאת אומרת, אירוע שקרה בתוך הקשר צריך להיות לטובל בתוך הקשר. בתוך ההקשר. ולא לקצר תהליכים. מה שאני מקצרת, אחר כך יש לי ללכת את זה כפול. ואחרי שעשיתי, נגיד, בקבוצה הקטנה, אני מביאה את זה אל הכיתה. כי אם אני ואת והיא והוא, אנחנו ארבעתנו בכיתה, וזה קרה לנו, זה שייך גם לכיתה. זאת אומרת, מרחיבים את מעגל ההקשר כל הזמן. כל הזמן. ואז, מתחיל להתפתח ידע משותף, שפה משותפת, והבנה יותר מעמיקה, מי זו נעמה, מי זו מוריה, מי זו קרן. עכשיו, אני גם אראה למורים ומורות, עכשיו, חפשי תוכן בספרות, בתנ"ך, בגיאוגרפיה, ותחברי. ללמידה רב תחומית זאת אומרת, זה לא למידה... לנצל לזה בשביל למידה הקשרית יותר, רב תחומית יותר. זה לא יגידו, נעמה, לא, את לוקחת לנו את הזמן. כל היום נעשה חברתי, מה יקרה לזה? לא, לא, לא, לא חסר בכל סיפור ובכל פרק ממה לקחת. אז מילת המפתח היא למידה. זאת אומרת, לנצל כל סיטואציה ללמידה. ללמידה המתמשכת.

מוריה

יש מחקרים אקדמיים על שיטת רדיו אמיליה?
בקצרה, האם תוכלי להגיד?

נעמה

אז ככה.

בכל כנס, תמיד שואלים אותם, איך הילדים נראים אחר כך?

מוריה

אני התאפקתי.

נעמה

אז הם תמיד אומרים, אנחנו לא באחר כך.

מוריה

אנחנו אומרים בחינוך היסודי שאנחנו לא עוסקים בלהכין את הילדים כל הזמן קדימה, אנחנו עוסקים באווה.

נעמה

בדיוק.

אני חייב לספר לך משהו ממש... מקסים וקטן. החלק מהתפיסה של עיר מחנכת, שזה כל העיר של רג'יו מיליה, יש להם אירוע פעם בשנה, בחודש מאי, סוף שבוע שלם, שנקרא רג'יו נארה. זה אומר, רג'יו עיר מספרת. ובסוף שבוע הזה, כל העיר הופכת להיות מספרי סיפורים. בכל העיר. בפיאצות, בסיפריות, במוזיאונים, עכשיו, מספרי הסיפורים, אלה הורים מכל מערך המסגרות שמתנדבים בתחילת שנה לעשות השתלמות על איך מספרים סיפור, ובמאי הם עושים את האירוע הזה. עכשיו, מקבלים תוכנייה, אני נסעתי, זה היה לפני שבוע, יש תוכנייה ענקית כזאת, עם כל המקומות בעיר, עכשיו חופשי, את הולכת למה שאת רוצה. העניין הוא שאת רואה רק כותרת, ואת לא יודעת מה יהיה שם. קיצור, הייתה כותרת, אמנות עושה ספרים. וואלה, זה ממש... ככה דגדג לי, וזה היה באחד המוזיאונים. ושם פגשתי קבוצה של תלמידים בני 18, שזה היה פרויקט שלהם. סיפרתי לך שכל העיר הייתה בית ספר? בזמן הקורונה, שלוש שנים קודם, הם למדו במוזיאון. ולקראת השנה הזאת הם החליטו לקחת את החוויה שהייתה להם שלוש שנים קודם, תראי מה זה. תראי מה זה. שלוש שנים קודם, ובעצם להשתמש בה, ליצור ספרי ילדים, לחבב את המוזיאון על ילדים, מתוך החוויה שהייתה להם, שהם היו שם כל הזמן. על השולחן, בצורה מאוד אסתטית ומשגעת, היו ספרונים. ופתחתי אחד אחד, אני פשוט הייתי בדמעות. כל ספר נגע באיזושהי נקודה, ודיבר על ילדים. אז ניגשתי למדריך שהנחה את כל הפרויקט, אמרתי לו, עכשיו על השאלה, איך הם נראים אחר כך? אני יודעת איך הם נראים אחר כך. יש להם בפנים עולם עצום של עושר בעין, עושר חשיבתי, יצירתי, תרבותי, אין דבר בחיים שהם לא יכולים לעשות, זה המקום הכי גבוה של תחושת מסוגלות. יש מלא מלא מאמרים, אבל לא מעניין אותם, הם גם אומרים דבר נורא נורא פשוט, יש כל כך הרבה משתנים, אתה לא יכול, איך אתה יכול לבדוד? אבל את יודעת מה, אני תמיד אומרת כזה דבר, גישות בחינוך, רבות הן. כל אחת יש לה תרומה מאוד ייחודית, וכולנו בסופו של דבר אקלקטיים. רג'ו אמיליה זה מקום שהפער בין אמור ועשה הוא אפס. אפס. אין מקום כזה.

מוריה

את יודעת, נהוג לצטט עד הרב קרליבך בתור זה שאמר שכל ילד זקוק למבוגר אחד שיאמין בו.
כאן מדובר בעיר שלמה, זה אפילו לא מבוגר אחד, בעיר שלמה שמאמינה בילדים.

נעמה
נכון.

מוריה

אני רוצה לחזור לאותו סיפור של התלמידה, זאת שהתאהבת בה, שאמרת, אני כאן, ואני מסוגלת ליותר ממה שאת חושבת, ותתייחסי אליי אולי בתור אזרח. מה את ממליצה למורה לעשות בעבודה שלה עם תלמידה כזאת? עם כלל התלמידים, אבל מה היא צריכה ללמוד מזה?

נעמה

אני הייתי לוקחת את לי, אחרי שדיברתי עם ההורים שלה, וסידרנו מה שהיינו צריכים לסדר, אני הייתי לוקחת אותה, אני אומרת לה, תראי, יש לי, כמו שאת יודעת, כמו שאת אבחון, יש עוד ילדים. מה את מציעה?

מוריה

נהדר.

מה למשל ילדה עכשיו שצריכה לעבור אבחון? מה את חושבת שהכי חשוב שהיא תדע? מה יעזור לה? ובסוף, אחרי שאני אעשה לה את האבחון, איך את חושבת שאת יכולה לעזור לה?

מוריה

מקסים. מחזק לא רק תחושת מסוגלות, אבל בכלל את כל מה שאנחנו קוראים לו אייג'נסי, אבל אנחנו לא נדבר על זה היום, לצערי, אני רוצה להגיע לסיכום. ולשאול אותך אם יש לך נוסף לכל מה שאמרת, או לחזק משהו שאמרת, איזשהו טיפ זהב למורות ולמורים? איזושהי שורה תחתונה שחשוב לך שהזכירו מהשיחה של היום? אולי גם למנהלים?

נעמה

אני רוצה להגיד, לכל אחד ואחד שנוגע בילד וילדה. מי שנמצא מולנו, זה אנחנו. זה אני, ואני צריכה להגיד לעצמי, אם אני הייתי עכשיו זאת שעומדת מול, איך הייתי רוצה שתפגשי אותי? ואני כמורה צריכה להגיד לעצמי, אם אני הייתי שם, איך הייתי רוצה שיפגשו אותי? כי הכול, הכול, הכול מתחיל בפגישה. כמו שאמר מרטין בובר, כל החיים, הם פגישה. והפגישה הזאת הייתה נהדרת.

מוריה

ולפני סיום, אני רוצה להזכיר שהכלה מתקיימת בראש ובראשונה בתוך הכיתה. והמשאב הגדול ביותר, המשמעותי ביותר, ולכן החשוב ביותר, הוא המורות והמורים ושעות ההוראה שלהם. כדי להעמיק בנושא הפרק, אתם מוזמנים להיכנס למפת הידע שיצרנו באגף, הנקראת לראות את כל הקשת. הקישור מופיע בתיאור הפרק. אני רוצה להודות למנהלת האגף לחינוך יסודי חנה ללוש על הובלתה את הנושא, ולחברותיי ליחידה לטיפול בפרט. אסתר צמח רוזן, הילה ליכט שטרית, סיניה ברק, ורות נצר תורג'מן. וכמובן, לכל צוות מתח. תודה לכם על ההקשבה, מקווה שנהנתם להתראות בפרק הבא.